

Ranskalainen kiillotus

Knoppeja. Jyrki Pölkki 8.3.1994, 14.9.2000, 13.11.2005

Muita käytössä olevia nimiä: puleeraus, tullokiillotus, shellakkakiillotus tai -puleeraus. Selluloosalakan kiillotus on hieman eri menetelmä, joskin yhtäläisyyksiä on.

Ranskalainen kiillotus on meillä harvinainen pinnoitusmenetelmä, jossa huokosten täyttö, kalvon kasvattaminen ja hiominen tehdään lähes yhtä aikaa, osin samana toimenpiteenä.

Ranskalainen kiillotus voidaan tehdä puulle, metallille, nahalle, kipsille, lakan tai maalin päälle jne. Se ei vaaranna allaolevaa pintaa. Se voi toimia pohjustuksena muille pinnoitteille.

Kiillotukseen ei tarvita koneita, ei erityistä tilaa eikä kalliita välineitä tai aineita. Tilan ei tarvitse olla pölytön, eikä tekijän tarvitse suojautua mitenkään.

Ranskalaisen kiillotuksen aineet ovat luonnonhartseja ja etyyilisalkoholia, öljyä ja hohkakiveä. Jotkut luonnonhartsit ovat pölynä myrkyllisiä, mutta liuksena vaarattomia. Yleisimmin käytetyt shellakka, dammari, benzoe ja kuusenpihka ovat kaikissa muodoissa turvallisia.

Ranskalainen kiillotus on helppo korjata ja jopa pestä kokonaan pois.

Kiillotus on teollisuusmaissa harvinainen, koska se ei sovellu teolliseen tuotantoon kuin poikkeustapauksissa. Sen tarpeet ovat liian halpoja kiinnostaakseen kauppiaita. Tekijä joutuu opettelemaan tuntuman työhön, ja lihasvoimaakin tarvitaan. Taitona kiillotuksen voisi rinnastaa puikkohitsaukseen: se on periaatteessa kenen tahansa opittavissa, aluksi tuherretaan, ja harjoittelemalla opitaan tekemään kaunista järkeä.

Ranskalainen kiillotus on mekaanisesti ja kemiallisesti arempi kuin alkydi- selluloosa- ja muovilakat. Se on vähän kovempi kuin jousisoittimissa käytetyt paksut luonnonhartsilakat.

Sananmäärittelyjä

Lakka on pinnalle siveltävä rai ruiskutettava paksuhko pinnoite, joka levittämisen jälkeen on selvästi märkä. Lakka on liuos. Sanaa on käytetty myös kiinteistä hartseista, joita käytetään lakan tekoon.

Hartsi on yleisnimitys lakkojen ja kiillokkeiden kuiva-aineelle. Vanhoissa teksteissä niistä voidaan käyttää lakka- tai lacca- nimityksiä

Kiilloke on spriiiliukoinen aine, joka levitetään tullolla hieroen pinnalla. Kiinteänä aineena on jokin shellakkalaatu yksin tai mukana on muita luonnonhartseja.

Joskus voi sama liuos kelvata sekä siveltäväksi lakaksi että kiillokkeeksi. Tällöinkin kiilloke on ohuempaa.

Kiillokkeen paksuus

Hyvä perusliuos on painosuhteessa 1:10 tehty kiilloke. Se ohennetaan sopivaksi juuri ennen käyttöä.

Paksu kiilloke on 1:10-1:20 suhteinen.

Tavallinen kiilloke on 1:20-1:30 suhteinen.

Ohut kiilloke on ohuempi kuin 1:30

Hyvin ohut kiilloke tehdään tullossa lisäämällä siihen vain spriiitä.

Märkä tullo jättää hetkeksi märänkiiltävän jäljen pinnalle. Sekin on niin kuiva, ettei tullostakaan voi tiristää pisaroita.

Kohtalainen (normaali, parahultainen...) tullo jättää kiillotettaessa samean jäljen, "savun". Puuta vasten puristettaessa siitä jää kuiva jälki.

Kuiva tullo ei kiillotettaessa jätä näkyvää jälkeä, ja pinnalle painettaessakin vain hitaasti ja pienen jäljen.

Hyvin kuiva tullo ei jätä mitään näkyviä jälkiä. Siinä on kuitenkin haju spriiitä, jonka avulla tehdään viimeinen kiillon kirkastus.

Työn kulku

Tullo sekä jättää kiiloketta pinnalle että ottaa sitä pois. Painaminen, liikkeiden laatu, sprii-kiillokesuhde tullossa ja hohkakiven ja öljyn määrät vaikuttavat siihen, mihin suuntaan kiilloke kulloinkin kulkee.

Ranskalaisen kiillotuksen työvaiheet

:

1. Pinnan sulkeminen ja mahdollinen huokosten täyttö

- aina eri prosessi sileälle ja huokoiselle puulle
- öljyttömällä tullolla, öljyn pitämiseksi poissa puusta
- ehkä vähän hohkakiveä, väriä jos halutaan

2. Kiillokepinnan kasvattaminen

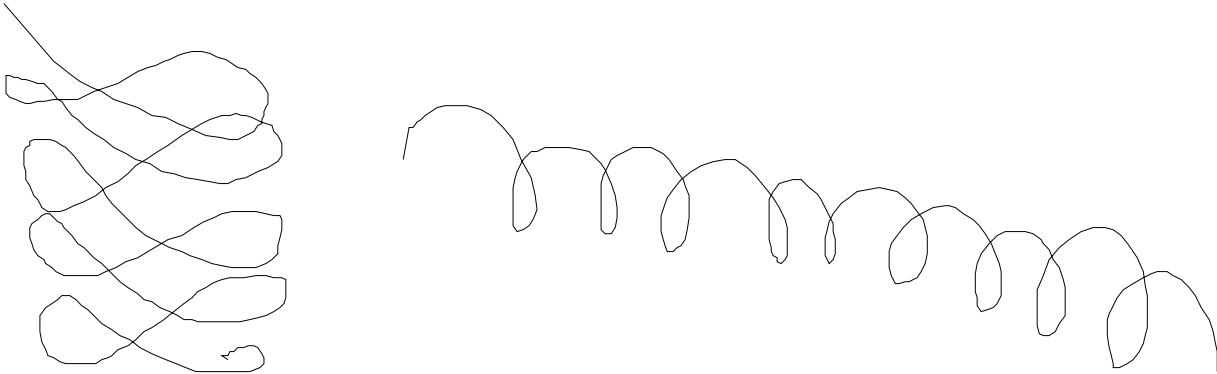
- joku tippa öljyä
- hohkakiveä, jos on vielä koloja tai oikaisemisen tarvetta.
- väriä haluttaessa

3. Loppukiillotus

- ei öljyä eikä hohkakiveä
- spriitä; ehkä dammaria tai benzoeta
- puhdas kangas

Tullon liikuttamisen ensimmäinen sääntö on, ettei se saa pysähtyä pinnalla. Se tulee ja lähtee loivassa liu'ussa tai reunan yli.

Tyypilliset liikeradat:

Pinnan sulkeminen

Sileälle pinnalle vedetään tavallisen märällä öljyttömällä tullolla tavallisen paksua kiilloketta laidasta järjestelmällisesti toiseen laitaan. Sitten uudestaan ja uudestaan kunnes tullo alkaa takelrella.

Huokoiselle pinnalle

työtapa on aivan toinen. Ohuehkoa kiilloketta ja hohkakiveä pannaan "runsaasti" (so. pullonkorkillinen ja kolme kynnenalusellista), ja puuroa aletaan hieroa puun huokosiin. Hohkakivi hioo puuhiukkasia mukaan ja puuro muuttuu kulloisenkin puun väriksi. Jos huokosia halutaan korostaa, voidaan hohkakiven ohella käyttää maavärejä tai muita liukunemattomia värijauheita. Spriitä lisäämällä pidetään puuro sopivan juoksevana, mutta ei pestä sitä kokonaan pois. Ankaran hankaamisen jälkeen alkaa esiin tulla samantapainen pinta kuin sileällekin pinnalle.

Huokosten täytössä vaalean ja tumman puun rajakohdat tuhriutuvat.

Voidaan tehdä myös ns. avokiillotus huokoiselle puulle, sileän pinnan tapaan.

Pinnan pitää olla täysin suljettu, ennenkuin öljyn käyttö aloitetaan.

Kiillokepinnan kasvattaminen

Parahultaisella kiillokkeella ja tulla kiillotetaan uudelleen ja uudelleen yli koko pinnan. Tippa tai kaksi öljyä helpottaa tullan liikkeitä ja edistää kerroksen kasvua. Hohkakiveä käytetään vain, jos löytyy vielä jotain täytettävää.

Pinta on valmis, kun naarmuja ja monttuja ei ole. Lasimaisemman kiillon saa, jos kuitenkin vielä jatkaa pinnan kasvattamista.

Aina kun tulloon on lisätty kiilloketta ja ehkä öljyä, liikutellaan sitä aluksi nopeasti ja kevyesti, sitten enemmän painaen ja hitaammin.

Kun pinta alkaa olla valmis, lisätään vain hyvin vähän spriitä, hierotaan ja jätetään kuivamaan ainakin yön yli.

Loppukiillotus

Pitkä kuivumisaika helpottaa loppukiillotusta, mutta päiväkin riittää. Käännetään puhdas kohta kankaasta tullon alle ja kostutetaan tullon sisusta varovasti spriillä. Kiillotetaan uudelleen ja uudelleen kunnes tullo on oikein kuiva. Välillä voidaan vaihtaa puhdasta kangasta tullon alle, että kaikki öljy saadaan pois pinnalta.

Pinnan kasvattamisen ja loppukiillotuksen raja on epämääräinen.

Vielä oppimisen tueksi:

Tullon liikuttelutapa ratkaisee paljon. Pinnan sulkemisessa tullo voi olla kostea, ohutta kiilloketta, ja liikkeet nopeahkoja, painaminen kevyttä. Kun pintaa alkaa olla, tullo saa olla kuivempi ja painaminen lujempaa.

Kun pintaa aletaan kasvattaa, liian kevyt tullo kasvattaa kerrosta nopeasti, jos kiillokkeen ja öljyn suhteet ovat oikeat. Vaarana on "appelsiinipinta": pienta aaltoilua, nyppylöitä tai "kynnöspeltoa". Kovemalla painamisella ja ehkä hohkakivilisällä pinta pysyy suorana ja silti kasvaa. Jo syntynyt appelsiinipinta on vaikea, mutta ei mahdoton korjata: kova painaminen ja niin spriimärkä tullo kuin pinta sietää.

Sama resepti sopii, jos pinnan osalle on tullut liikaa kiilloketta, ja toisaalle liian vähän, eli väri on epätasainen.